

Διάλογος για φιλολογικά θέματα

Ψύλλοι στ' άχυρα και ψίθυροι στ' αυτιά

Από την περσινή χρονιά 2011-12, με τα νέα ΑΠΣ για την Α' Λυκείου ορίστηκαν αλλαγές στους στόχους και στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων. Για παράδειγμα, στα αρχαία ελληνικά έπαφε να διδάσκεται και να εξετάζεται η μετάφραση, στη γλώσσα η περίληψη του κειμένου αντικαταστάθηκε από ερωτήσεις κατανόησης. στη λογοτεχνία θεσμοθετήθηκε θεματική διδασκαλία και εξέταση σε αδίδακτο κείμενο. κλπ.

Όλη τη χρονιά οι συνάδερφοι της Α' Λυκείου, ουσιαστικά και τυπικά αβοήθητοι, πάλεψαν για να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες. Επιπλέον, βάραινε η αβεβαιότητα για τη συνέχεια των αλλαγών στις επόμενες τάξεις. Τον Δεκέμβριο 2011, η υπουργός συνιστούσε στους μαθητές «να μην ανησυχούν και να ασχολούνται μόνο με τα μαθήματά τους». Η Υπουργός έφυγε πριν τελειώσουν τα μαθήματα, εμείς μείναμε και η χρονιά κατέληξε και σε κείμενα απολογισμού, ειδικά για το μάθημα της λογοτεχνίας.

Εντωμεταξύ, ήρθε και άλλος Υπουργός και άλλη και αυτός που έχουμε τώρα. Το ζήτημα των ΑΠΣ είναι φύλλος στ' άχυρα και δεν φαίνεται να απασχόλησε κανέναν. Το ερώτημα γίνεται επιτακτικός ψίθυρος: Οι αλλαγές που προωθήθηκαν στην Α' Λυκείου θα συνεχιστούν και στη Β' τη φετινή χρονιά; Αν όχι, τι θα κάνουμε στην Α'; Θα επανέρθουμε στα παλιότερα προγράμματα; (Η στα παλιά μας τα παπούτσια;)

Το ζήτημα της συνέχειας είναι σημαντικό για μας που ζούμε μέσα στις σχολικές αίθουσες. Πολλές χραυγές ακούγονται, πολλές χραυγές θα ακουστούν ακόμα. όμως μην μας πουν ότι νοιάζονται τι και πώς διδάσκεται.

Σύνδεσμος Φιλολόγων Δράμας

Αναστοχασμός για τη σχολική χρονιά 2011-12
και τα νέα ΑΠΣ Λογοτεχνίας
στην Α' Λυκείου

Το γενικό εκπαιδευτικό κλίμα

Σε μεγάλη αμηχανία βρέθηκαν πέρσι οι συνάδελφοι που δίδαξαν λογοτεχνία στην Α' Λυκείου.

παρόλο που υποδέχτηκαν σε γενικές γραμμές θετικά το σύνολο των προτεινόμενων αλλαγών που εισηγούνται τα νέα ΑΠΣ. Είναι κοινός τόπος ότι η διδασκαλία της Λογοτεχνίας τόσα χρόνια έχει υποβιβαστεί ή έχει αντικατασταθεί από κριτικές για το λογοτεχνικό έργο του οποίου η ανάγνωση υποτιμάται ή γίνεται χωρίς σαφή στόχο. Συνεπώς, οι περισσότεροι από μας συμφωνούν ότι είναι ανάγκη να αναβαθμιστεί η διδασκαλία, και ως προς τις μεθόδους, και ως προς το περιεχόμενο. Η αμηχανία όμως οφείλεται αρχικά α) στην έλλειψη χρόνου, που ήταν απαραίτητος για να αντιληφθούν οι συνάδελφοι το νέο πνεύμα στον τρόπο διδασκαλίας, να προετοιμάσουν τα σενάρια διδασκαλίας, να επεξεργαστούν τις προτεινόμενες θεματικές ενότητες ή να διαμορφώσουν άλλες και β) στην πολύ καθυστερημένη δημοσιοποίηση των οδηγιών για τον τρόπο αξιολόγησης (ΦΕΚ/1-1-2011), οδηγίες που με το στείρο φορμαλισμό τους καταργούν κάθε απελευθερωτική προσπάθεια του νέου προγράμματος σπουδών.

Αλλά ας σκιαγραφήσουμε πρώτα το πλαίσιο μέσα στο οποίο γίνονται όλα.

Αρχικά πρέπει να επισημανθεί η άσχημη συγκυρία με την οποία συνέπεσαν τα νέα ΑΠΣ και οι αλλαγές που αυτά εισηγούνται. Ασαφείς εξαγγελίες περί νέου σχολείου, αυτο-αξιολόγησης κ.λπ. εντείνουν τη δυσπιστία των συναδέρφων και διαμορφώνουν κλίμα αρνητικό προς κάθε τι που εκπορεύεται άνωθεν. Άλλα για το ζήτημα αυτό αρκεί η επισήμανσή του. Σενάρια για κλειστές βιβλιοθήκες, ανύπαρκτα βιβλία, έλλειψη φωτοτυπικού χαρτιού, ακόμα και ακαταλληλότητα των αιθουσών, κάνουν ακόμα πιο δύσκολη την εφαρμογή των εναλλακτικών μεθόδων που προτείνονται μέσα από τα προγράμματα αυτά.

Η αδράνεια και η κυρίαρχη εκπαιδευτική πρακτική, η ταυτότητα του εκπαιδευτικού σε συνδυασμό με την έλλειψη ουσιαστικής επιμόρφωσης και σαφών ολοκληρωμένων προτάσεων από τους φορείς της εκπαιδευτικής πολιτικής (π.χ. δόθηκαν μόνο τα ΑΠΣ για την Α' Λυκείου) οξύνουν την αβεβαιότητα εκπαιδευτικών και μαθητών. Δηλαδή, γινόμαστε δέκτες διπλών μηνυμάτων που αθιούν σε αυτενέργεια και πρωτοβουλίες, αλλά ταυτόχρονα ακυρώνουν και ενοχοποιούν εκπαιδευτικούς και μαθητές (π.χ. η εκκρεμότητα όλη τη χρονιά για τον τρόπο που θα συνεχίσουν οι μαθητές της φετινής Α' Λυκείου και για τον τρόπο εισαγωγής στα ΑΕΙ, το είδος των θεμάτων κλπ. δημιουργησε ερωτημα-

τικά, άγχος και ανασφάλεια για την πορεία της διδασκαλίας).

Η πρακτική εφαρμογή των ΑΠΣ στα σχολεία καθορίζεται από τον τρόπο εξέτασης των μαθημάτων. Δηλαδή, έχουμε την ανάποδη πορεία: ο τρόπος εξέτασης καθορίζει τον τρόπο και το είδος της διδασκαλίας (αυτό σημαίνει ότι τα ΑΠΣ υποκαθίστανται από τα οριζόμενα για την αξιολόγηση των μαθητών στα συγκεκριμένα μαθήματα).

Τα νέα ΑΠΣ Λογοτεχνίας στην Α' Λυκείου και η εφαρμογή τους

Ειδικότερα, για τα ΑΠΣ της λογοτεχνίας: Οι προτεινόμενες διδακτικές ενότητες υιοθετήθηκαν αυτούσιες στην πράξη. Ήταν η «εύκολη και σύγχρονη» λύση, πολύ περισσότερο επειδή δεν είναι σαφές αν υπάρχει η δυνατότητα να διαμορφωθούν άλλες με πρωτοβουλία των διδασκόντων (βεβαίως υπάρχουν και πολλοί άλλοι παράγοντες που εμποδίζουν τη δημιουργικότητα και τις πρωτοβουλίες στη δευτεροβάθμια). Άλλωστε, το εξεταστικό πλαίσιο, όπως τουλάχιστον είναι διατυπωμένο, τις καθιστά υποχρεωτικές.

Το ίδιο ισχύει και για τον τρόπο εξέτασης (εδώ ξαναφαίνεται το κενό της ουσιαστικής επιμόρφωσης που θα αποτρέψει τη λογική και την πρακτική της διεκπεραίωσης). Δεν είναι καθόλου ξεκάθαρο το κατά πόσο ο προτεινόμενος τρόπος εξέτασης είναι ενδεικτικός ή υποχρεωτικός, και ποια είναι τα όρια μέσα στα οποία μπορεί να αυτενεργήσει ο καθηγητής.

Οι ενστάσεις, οι πρακτικές δυσκολίες, οι αντιρρήσεις είναι πολλές και ποικίλες. Ενδεικτικά, για τη θεματική ενότητα παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση και για τον τρόπο αξιολόγησης υπάρχουν οι εξής παρατηρήσεις:

α) η εξέταση της ποίησης στέκεται με σαφήνεια σε ζητήματα μορφής, αλλά δεν προβλέπει κάτι για την εξέταση του τρόπου με τον οποίο προσλαμβάνουν οι μαθητές το περιεχόμενο.

β) η πρόταση για την κατάταξη λέξεων σε «ποιητικές» και «καθημερινές» φαίνεται ως η πιο ευάλωτη. Προκαλεί αμηχανία και απορριπτική διάθεση.

γ) δεν δίνεται στους μαθητές η δυνατότητα να εκφράσουν τη δική τους κοινωνική και πολιτισμική ταυτότητα με ερωτήσεις ανάπτυξης, στις οποίες θα ερμηνεύουν στίχους ή θα αιτιολογούν τις απαντήσεις τους με βάση τη δική τους πρόσληψη.

δ) η εξαντλητική διάκριση παραδοσιακής και μοντέρνας ποίησης οδηγεί σε στεγανοποίηση και ανούσιες κατηγοριοποιήσεις, όπως και διανοητικές προσεγγίσεις του τύπου: ο Καββαδίας είναι παραδοσιακός ή μοντέρνος;

Στις άλλες θεματικές (τα δύο φύλα στη λογοτεχνία και το θέατρο) η εξέταση στέκεται περισσότερο στο περιεχόμενο έστω και αν αφορά «τεχνικά» θέματα, όπως «να αλλάξουν τον αφηγητή της ιστορίας» ή «να μετατρέψουν κομμάτι του θεατρικού κειμένου σε αφηγηματικό λόγο» (εδώ να επισημάνουμε ότι στη δευτεροβάθμια ο διάλογος θεωρείται τρόπος αφήγησης (Βιβλία Έκθεσης Α' λυκείου και Κειμένων λογοτεχνίας Β' λυκείου). Αμφισβητείται ακόμα αν η δημιουργικότητα των μαθητών, δεξιότητα που καλλιεργείται επιτέλους σύμφωνα με το νέο ΑΠΣ, μπορεί να σταθμιστεί αξιολογικά (3η και 4η ερώτηση των κριτηρίων, 25 μονάδες η καθεμιά!).

Με βάση τα προηγούμενα, μπορούμε να πούμε ότι ο προτεινόμενος τρόπος αξιολόγησης, ιδιαίτερα της ποίησης, αδικεί το συνολικό διδακτικό πλαίσιο όπως περιγράφεται στα ΑΠΣ, και λειτουργεί σαν δούρειος ίππος... Η στιγματιά αξιολόγηση την οποία υπηρετούν είναι δεσμευτική και δεν μπορεί να «καλύψει» τους ποιοτικούς στόχους και τις επιδιωκόμενες δεξιότητες.

Δυστυχώς, δεν έγινε ουσιαστική παρουσίαση των νέων ΑΠΣ στους συναδέρφους της δευτεροβάθμιας. Ακόμα περισσότερο, σε πολλές περιπτώσεις έπρεπε να ενδιαφερθούν οι ίδιοι για να τα βρουν και να τα μελετήσουν. εφόσον οι 76 σελίδες ήταν πολλές για να φωτοτυπηθούν για όλους. Δεν ξέρουμε να έγινε ουσιαστική συζήτηση για συγκεκριμένα ζητήματα που προτείνονται. Η κριτική που ασκήθηκε από ορισμένα εκπαιδευτικά περιοδικά μάλλον στάθηκε σε γενικές διαπιστώσεις και αφοριστικές κρίσεις. Δεν υπήρξε ουσιαστικό και διαρκές ενδιαφέρον για τον τρόπο που υιοθετήθηκαν στη δευτεροβάθμια ή για την γενικότερη κατάσταση σχετικά με το μάθημα της Λογοτεχνίας.

Ανακεφαλαιώνοντας, η νέα πρόταση διδασκαλίας της Λογοτεχνίας και αξιολόγησης – κατά κύριο λόγο – προκαλεί αμηχανία ή ακόμα και δυσπιστία στους συναδέρφους, έρχεται σε αντίθεση με τις ταυτότητες και της παγιωμένες πρακτικές, και κατ' ανάγκη εφαρμόζεται διεκπεραιωτικά. Η δυσκολία γίνεται ακόμα μεγαλύτερη, εφόσον είναι ακόμα άγνωστο το πώς θα συνεχιστεί η διδασκαλία στη Β' και ακόμα περισσότερο στην Γ' Λυκείου.

Φιλόλογοι από το 3ο Λύκειο Δράμας

